

Бібліографічний список.

1. Аунапу Ф.Ф. Научные методы принятия решений в управлении производством. - М.: Економіка, 2014.
2. Котлер Ф. Основы маркетинга: Пер. с англ. - М.: Прогресс, 2010.
3. Krokowski W. Сравнение с лучшими в мире конкурентами. Бенчмаркинг в управлении снабжением. 2013 г.
4. Панфилова А.П. Мозговые штурмы в коллективном принятии решений. М.: Флинта, 2007. – 320 с. 5. Эддоус М., Стэнфилд Р. «Методы принятия решений». - М.: ЮНИТИ, 2011.

Summary. The article discusses the need for future marketing professionals take collective management decisions, using a variety of navigation map technology and heuristic methods, in particular, the method of brainstorming, is an instrument of development and collective decision-making problems in the marketing activities of enterprises.

Key words: management solutions, methods of solving problems, «brainstorming», the game business, marketing management

УДК 371.321

Шлєіна Л.І. , викладач кафедри СГН

Таврійський державний агротехнологічний університет

САМОСТІЙНА РОБОТА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВУ ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Анотація. У статті розглядаються принципи та педагогічні умови розвитку навчальної самостійності як складової професійної компетенції майбутніх фахівців у процесі вивчення курсу української мови професійного спрямування у ВНЗ. Розкрито дидактичні умови самостійної роботи студентів та її роль у підготовці майбутніх спеціалістів, зокрема показано окремі результати дослідження лабораторії моніторингу якості освітньої діяльності.

Ключові слова: компетенція, професійна компетентність, навчальна самостійність.

Постановка проблеми. Пріоритетним завданням вищої освіти в Україні є формування компетентної особистості здатної конкурувати на світовому ринку праці. Компетентна людина має володіти певними компетенціями, головною серед яких є комунікативна компетенція. Саме через комунікативну компетенцію здійснюється формування всіх інших компетенцій індивідуума, в тому числі, і професійної компетенції. У документах, що регламентують мовну освіту, серед яких Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, концепція державної мовної політики, концепції з мовної освіти та освітньо-професійні програми підготовки бакалавра і магістра наголошується, що формування комунікативної компетенції є головною метою мовної освіти майбутніх фахівців. Поняття мовної освіти включає вивчення української (державної) мови. Мовна освіта майбутніх спеціалістів базується на вивченні української мови за професійним спрямуванням. Серед гострих проблем, які потребують вирішення, існує проблема слабого володіння українським діловим мовленням, Для формування загальної та професійної комунікативної компетенції потрібно підвищити дієвість мовних курсів («Українська мова за професійним спрямуванням» у студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відзначимо, що для успішної професійної діяльності в умовах ринкової економіки України спеціаліст повинен бути добре поінформованим, професійно компетентним, вміти самостійно приймати рішення, гнучко реагувати на зміни в економіці.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки існує чимало теоретичної та практичної літератури, у якій розглядається питання залучення педагогічних інновацій до навчально-виховного процесу у вищій школі (Алексюк А.М., Гончаренко С.У., Волкова Н.П., Зязюн І.А., Дичківська І.М., Кларін М.В., Лігоцький А., Ничкало Н.Г., Онкович Г.В., Пехота О.М., Подласий І.П., Сагач Г.М., Сисоєва С.О., Щербань П.М., Фіцула М.М., Ягупов В.В. та інші). На сьогодні видано багато українських підручників та посібників з курсу "Українська мова професійного спрямування", а також різноманітних довідників з ділового спілкування, але жоден із них не задовольняє повною мірою потреб студентів.

Формування цілей статті. Мета дослідження - визначити, теоретично обґрунтувати і перевірити на практиці педагогічні умови розвитку навчальної самостійності, як складової професійної компетенції майбутніх фахівців, у процесі вивчення курсу української мови професійного спрямування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна, вступивши до

третього тисячоліття як незалежна держава, розбудовує національну систему освіти з урахуванням світових і європейських традицій, у відповідності з соціально-економічними, технологічними і соціокультурними змінами в країні. Виявлення і наукове осмислення конструктивних ідей та підходів до її розвитку, які формуються в різних країнах, допоможе модернізувати усю систему національної вищої освіти. Ефективними шляхами підготовки майбутнього спеціаліста відповідно до вимог Болонського процесу є формування у студентів усвідомленої потреби в постійному професійному самовдосконаленні, розвитку творчого потенціалу та професійного мислення, створенню умов для самостійного здобуття знань, умінь та навичок їх застосування на практиці. Цьому значною мірою сприяє ефективна самостійна робота, яка дає змогу студентам закріплювати здобуті знання та застосувати їх на практиці.

Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах передбачено, що самостійна робота студентів повинна становити не менше 1/3 і не більше 2/3 загального обсягу часу, відведеного на вивчення конкретної дисципліни, що знайшло своє вираження в навчальних планах. Таке збільшення кількості годин на самостійну роботу відповідно вимагає нового підходу до управління нею, тобто до її організації, методичного забезпечення, контролю тощо.

Виходячи з положень вищої освіти можна стверджувати, що самостійна робота інтегрує в одне ціле навчальну, наукову, практичну роботу студента. Тому завдання вищої школи – навчити студента володіти широким колом самостійної роботи, оскільки вони забезпечать можливість фахівцям протягом життя поповнювати, поглиблювати професійні знання і вміння. Окрім цього, оволодіння навичками самостійної роботи активізує пізнавальну діяльність майбутнього спеціаліста, полегшує пошук науково-методичної інформації, робить більш усвідомленим процес засвоєння навчального матеріалу. Все це позитивно впливає на формування творчої особистості майбутнього економіста, на прагнення до саморозвитку, самонавчання.

У сучасних умовах самостійність стає професійно необхідною якістю особистості будь-якого спеціаліста. Щоб бути сьогодні висококваліфікованим фахівцем, потрібно вчитися безперервно та постійно оновлювати набуті знання, оскільки нині потрібні фахівці, які не лише володіють професійними знаннями, вміннями та навичками, а й є всебічно розвиненою особистістю, здатною активно та постійно оволодівати новими знаннями, оперативно приймати нестандартні рішення, діяти самостійно, творчо.

Зважаючи на вимоги успішної самостійної роботи та сучасне студентство, а також на недосконалу практичну організацію самоосвіти, дослідник І. М. Друзь констатує існування деяких протиріч: між прагненням високого рівня самостійності студента в навчальній діяльності та її фактичною нерозвиненістю; між практичною значущістю самоосвіти для майбутнього фахівця та недостатньо розробленою теорією та практикою її організації; між вимогами кредитно-модульної системи та рівнем розвитку здібностей студентів до самореалізації, усвідомленням необхідності самоосвіти та якістю навчально-методичного забезпечення вищих навчальних закладів; між вимогами та завданнями, які ставляться перед викладачами навчальних закладів та відсутністю відповідної мотивації тощо [4, с. 129]. Безперечно, тільки вирішення існуючих проблем та врахування досвіду впровадження і організації самостійної роботи у вищих навчальних закладах дозволить зробити самостійну роботу невід'ємною складовою навчального процесу.

Розглянемо поняття "компетенція", "компетентність" та "професійна компетенція". З точки зору бізнес-практиків, професійні компетенції - це здатність суб'єкта професійної діяльності виконувати роботу згідно посадових вимог. Останні являють собою задачі і стандарти їх виконання, прийняті в організації чи галузі. Даний підхід сфокусований не на особистісних характеристиках, а на стандартах діяльності та заснований на описі завдань та очікуваних результатів [4].

Результати теоретичного аналізу розробки проблеми професійної компетентності фахівця показали, що самостійність є необхідною складовою професійної компетентності. Самостійність інтегрує в собі як активні, діяльні (активність, ініціативність, саморух і самодетермінація), так і гносеологічні, споглядальні (свідомість, теоретичне мислення) характеристики компетентності. Тільки у нерозривній єдності активних і споглядальних компонентів самостійність є складовою професійної компетентності [2, с. 8].

Ознаками самостійності студента є: вміння планувати, приймати рішення та обґрунтовувати його, вибирати раціональні методи діяльності, працювати з літературою, виявляти творчу активність, систематично контролювати хід і результати виконання роботи, коректувати й удосконалювати її. Рівень самостійності студента вимірюється отриманим результатом у практичній діяльності, тобто здатністю досягати запланованого результату без сторонньої допомоги, співвіднесеного з його свідомою зацікавленістю і пізнавальними можливостями на даний момент [3, с. 14].

На підставі викладеного, можна визначити наступні особливості навчально-виховної діяльності у ВНЗ для формування навчальної самостійності студентів у процесі вивчення курсу української мови професійного спрямування для студентів:

- Теоретичні (наявність високого рівня знань і вмінь самостійної роботи студентів, позитивне ставлення до змісту самостійної навчальної діяльності, готовність до її здійснення, глибокі пізнання досліджуваної дисципліни);
- Смыслові (володіння діями з відбору змісту навчальної діяльності, визначення способів і видів у процесі вивчення курсу української мови професійного спрямування, здатність до системного аналізу, володіння культурою мислення);
- Практичні (володіння розвиненими вміннями застосовувати на практиці отримані знання самостійної навчальної діяльності, здатність самостійно і ефективно вирішувати проблеми в галузі професійної діяльності, прагнення до творчої самореалізації, постійного професійного зростання).

У нашому дослідженні формування навчальної самостійності майбутніх фахівців у процесі вивчення курсу української мови професійного спрямування розглянуто з точки зору системного підходу, який передбачає всебічне, комплексне розгляд досліджуваного об'єкта як сукупності багатьох елементів; компетентного підходу, який забезпечує якісно новий результат освіти - формування компетентного фахівця, розвиток особистісних і професійно важливих якостей; особистісно-діяльного підходу, що враховує взаємозв'язок діяльності й розвитку особистості і що дозволяє орієнтувати цілісний навчально-виховний процес на особистість як мету, суб'єкт, результат і основний критерій його ефективності.

Студентів попросили висловити своє ставлення до самостійної роботи. Більша половина відмітила своє позитивне ставлення – 60%, негативну відповідь дали – 23%, байдуже до самостійної роботи ставиться – 17% студентів. На запитання «Чи хотіли б Ви відвідувати спеціальний курс, що має на меті навчити студентів самостійно працювати», відповіді розділилися майже на половину: «ні» – 51%, «так» – 48%, «звичайно, навіть за додаткову оплату» – 1%. На запитання «Чи завжди Вам зрозумілі завдання до самостійної роботи?» найбільш великий процент набирає відповідь – «частково зрозумілі» – 71%, «незрозумілі» – 16%, «завжди зрозумілі» – 13%. Крім цього, студентів попросили назвати труднощі, з якими їм доводилось мати справу під час виконання самостійної роботи: результати виявилися наступними: «незрозумілі вимоги» – 45%, «відсутність фахової літератури» – 35%, «невідповідність завдань самостійної роботи тематиці навчального

курсу» – 20%. А на запитання «Чи відображений зміст самостійної роботи при ректорських контрольних, усному опитуванні на практичних заняттях?» 50% респондентів відповіли, що «частково», «так» – 44%, заперечили лише – 6% опитаних .

Ефективна самостійна робота студентів неможлива без відповідної дидактико-методичної діяльності викладача. Велике значення для організації самостійної роботи має професійний рівень викладача, його самоосвіта, вміння організовувати пошукову діяльність студентів, зважаючи на власний досвід та установки. Від цього залежить якість рекомендованої літератури, вибір видів та змісту завдань чи проблемних питань. Викладач формує стиль роботи студентів, їхні переконання. В. Горбунов зауважує, що в самостійній роботі студентів передусім треба „орієнтувати на акуратність, наукову точність, культуру інтерпретації чужих думок та ідей”, на вміння аналізувати та робити висновки з прочитаного матеріалу [5, с. 33].

Згідно цих підходів розроблена теоретична модель формування навчальної самостійності майбутніх фахівців у процесі вивчення курсу української мови професійного спрямування. Розробляючи модель, ми взяли за основу модель запропоновану Г.М. Парниковою, зокрема вона визначає наступні принципи (цілісності, системності, свідомості, активності, практико-орієнтованої спрямованості, діяльності), які були нами конкретизовані в наступних функціях:

- Мотиваційна (пошук загальної мотивації до спільної діяльності різних суб'єктів процесу формування навчальної самостійності майбутніх фахівців, стимулювання спонукань до співпраці, прояви самостійності, активізація творчості, ініціативи);

- Діагностична (визначення потенціалу освітньо-виховного процесу у ВНЗ, моніторинг якості застосовуваних змісту, форм і методів самостійної роботи студента, фіксація рівнів сформованості навчальної самостійності студентів);

- Організаторська (висунення цілей, відбір способів їх досягнення (змісту, видів, форм, методів, засобів), планування, визначення етапів роботи, об'єднання суб'єктів процесу формування навчальної самостійності майбутніх фахівців та створення умов для її розвитку);

- Навчальна (формування готовності, здатності і потреби на практиці застосовувати знання та вміння самостійної навчальної діяльності практико-орієнтованої спрямованості за допомогою української лексики професійної спрямованості);

- Виховна (використання потенціалу самостійної роботи студентів за

допомогою української мови професійного спрямування у ВУЗІ для виховання цілісної особистості студента, розвитку особистісних і професійно важливих якостей майбутнього фахівця);

- Розвивальна (створення умов для самовизначення, самореалізації, розвиток потреби у професійному самовдосконаленні);

- Оцінювально-результативна (відстеження якості та самооцінка власної особистості студентом результатів здійснення самостійної діяльності, корекція способів досягнення навчальних цілей, оцінка рівнів сформованості досліджуваного процесу).

При моделюванні нами визначено педагогічні умови (реалізація системного, комплексного і особистісно-діяльнісного підходів до організації навчально-виховного процесу в період навчання у ВНЗ; створення комплексної системи вивчення української мови професійного спрямування; використання технології з урахуванням специфічних особливостей діяльності майбутніх фахівців у період навчання, можливостей ВНЗ, розвиненості їх особистісних і професійно важливих якостей), виділення етапів формування навчальної самостійності майбутніх фахівців у ході вивчення курсу української мови професійного спрямування (організаційно-підготовчий, процесуальний, результативний), форми і методи педагогічної діяльності.

Для оцінки рівнів сформованості навчальної самостійності студентів нами були обрані критерії: активність особистості, усвідомлення значущості самостійної навчальної діяльності, ступінь самостійності.

Висновки. Науковий аналіз проблеми організації самостійної роботи у вищій школі показав, що вона є актуальною в дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних учених та має сприяти перегляду теоретичних та методичних засад підготовки фахівців у вищих навчальних закладах.

Самостійну роботу слід визначити як особливу форму навчальної діяльності, спрямовану на формування самостійності студентів і засвоєння ними сукупності знань, умінь, навиків, що здійснюється за умови запровадження відповідної системи організації всіх видів навчальних занять та виконується за завданням і під методичним керівництвом викладача, але без його особистої участі. Самостійна навчальна діяльність є специфічною організаційною формою навчально-виховного процесу, яка охоплює як позааудиторну, так і аудиторну діяльність: вона сприяє розвитку мислення, творчому підходу до питань, що вирішуються, самостійному пошуку і запам'ятовуванню інформації, самоорганізації й самоконтролю, що значно підвищує ефективність навчання майбутніх фахівців.

Отже, за підсумками проведеного формувального етапу експерименту

студенти експериментальних груп відрізнялися розвиненими вміннями застосовувати на практиці отримані знання в процесі самостійної навчальної діяльності, тривалим стійким позитивним ставленням до її виконання, збільшився запас професійної лексики студентів. Для учасників педагогічного експерименту були характерні творча активність, самостійне виконання завдань без допомоги педагога. Вони показали яскраво виражену готовність до співпраці, повне, усвідомлене осмислення змісту самостійної навчальної діяльності та розвинену адекватну самооцінку її результатів.

Бібліографічний список

1. Зимняя, И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия. / И.А. Зимняя. - М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. - 42 с.
2. Ковальчук, Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: навч. посіб. - Вид. 2-ге, доп. / Г.О. Ковальчук. - К.: КНЕУ, 2003. - 298 с.
3. Морева, Н.А. Педагогика среднего профессионального образования: Учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / Н.А. Морева. - М.: Издательский центр «Академия», 2001. - 272 с.
4. Овчарук О. Ключові компетентності: Європейське бачення / О.Овчарук // Управління освітою. - 2004. - № 2. - С. 6-9.
5. Стратегія реформування освіти в Україні: [Рекомендації з освітньої політики.] - К.: К.І.С., 2003. - 296 с.

Shleina L. Independent work of future specialists in the process of studying the course of the ukrainian language of professional direction.

Summary. The article discusses the principles and pedagogical conditions of development of educational independence as a component of professional competence of future specialists in the process of studying the course of the Ukrainian language of professional direction in high school. Disclosed didactic conditions of independent work of students and its role in preparing future professionals, in particular, we show some results of the research laboratory for monitoring the quality of educational activities.

Key words: competence, professional competence, academic independence.